

Roman Ney

Rektor w latach 1972–1974 i 1979–1981

Hieronim Sieński
Biblioteka Główna AGH

fot. Muzeum AGH

Profesor Roman Ney

Roman Ney urodził się 18 lutego 1931 roku w Pińsku (obecnie Białoruś), gdzie jego ojciec był nauczycielem. Okres wojenny spędził w Dąbrowie Tarnowskiej. W 1950 roku ukończył I Liceum Ogólnokształcące w Tarnowie.

W latach 1950–1955 studiował na Wydziale Geologiczno-Poszukiwawczym Akademii Górniczo-Hutniczej. Już podczas studiów – w 1952 roku – rozpoczął pracę jako zastępca asystenta w Katedrze Geologii tegoż wydziału.

Po ukończeniu studiów w 1955 roku podjął pracę w Katedrze Złóż Ropy Naftowej i Gazu Wydziału Geologiczno-Poszukiwawczego. W latach 1955–1970 priorytetowym obszarem badawczym dla niego było zapadlisko przedkarpackie.

W pierwszym okresie pracy naukowej zajmował się budową geologiczną i złożami ropy i gazu w Karpatach i ich Przedgórzu oraz na Lubelszczyźnie. W 1956 roku opracował założenia do prac geologiczno-poszukiwawczych za ropą naftową i gazem ziemnym oraz skomplikowaną budowę strefy nasunięcia karpackiego, wgłębnych elementów fliszu karpackiego i wschodniej części zapadliska. Wydzielił i zdefiniował na zachód od Przemysła występowanie jednostki stebnickiej. Badania te pomogły w latach 1957–1974 w formułowaniu koncepcji poszukiwawczych. Doprowadziło to w 1958 roku do odkrycia we wschodniej części zapadliska przedkarpackiego złoża gazu ziemnego Jaksmanice-Przemysł o zasobach przekraczających 80 mld m³. W 1962 roku na podstawie pracy „Piętra strukturalne w północnym obramowaniu wschodniego Przedgórza”, napisanej pod kierunkiem prof. Adama Tokarskiego uzyskał stopień naukowy doktora. W drugiej połowie lat sześćdziesiątych opracował kompleksowo ujętą tektonogenezę zapadliska przedkarpackiego od Przemysła do rejonu Cieszyna. Terenowe badania porównawcze prowadził w Słowacji, Rumunii oraz w Zachodniej Ukrainie. Udowodnił w nich rolę wyniesienia krakowskiego zwanego „rygłem krakowskim” w formowaniu się osadów miocenu i rozwoju zapadliska

przedkarpackiego, a także w rozmieszczeniu złóż węglowodorów. W 1968 roku na podstawie pracy „Rola «rygla krakowskiego» w geologii zapadliska przedkarpackiego i rozmieszczeniu złóż ropy i gazu” uzyskał habilitację. Udowodnił istnienie wyniesionego elementu podłoża zapadliska przedkarpackiego, który w okolicy Krakowa dzieli tę jednostkę geologiczną na dwa odmienne obszary z punktu widzenia geologicznego i perspektywności naftowej. Na trwałe do skarbca wiedzy geologicznej weszła zdefiniowana przez niego tak zwana jednostka stebnicka. Analizując problematykę poszukiwań we wschodniej części zapadliska na podstawie naukowo udokumentowanych też poszukiwawczych, postuluje poszukiwanie złóż w utworach tortoniu i dolnego sarmatu basenu zewnętrznego, w którym mogły być akumulowane węglowodory w pułapkach związanych z dyslokacjami lub w strukturach oblekających grzbiety podłoża. Trafnie przewidywał możliwości akumulacji złóż węglowodorów w utworach cenomanu i malmu, jak również w utworach miocenu autochtonicznego w strefie nasunięcia karpackiego. W latach 1969–1972 był protektorem AGH.

W latach siedemdziesiątych w nawiązaniu do teorii tektoniki płytowej przedstawił ze współpracownikami nowe w polskiej geologii poglądy na wgłębną budowę Karpat i roli w niej Pienińskiego Pasa Skatkowego. Wykazał teoretyczne możliwości występowania wód geotermalnych na Podhalu. Dało to podstawę w latach późniejszych do zaprojektowania wierceń i stwierdzenia zasobów wód o temperaturach przekraczających 90°C. W efekcie powstał na Podhalu pierwszy w Polsce zakład ciepłowniczy oparty o energię podziemnych wód geotermalnych. W drugiej połowie lat siedemdziesiątych współpracował ze specjalistami z zakresu magnetyki i grawimetrii. Prowadził wspólne badania i interpretacje oraz ustalał związki pomiędzy anomaliami grawimetrycznymi, a miąższością skorupy ziemskiej wzdłuż VII profilu międzynarodowego. Rezultaty ich obserwacji i interpretacji weszły do historii światowych badań geofizycznych. Interdyscyplinarny kierunek badawczy kontynuował na obszarze Lubelszczyzny. Badania

Udowodnił istnienie wyniesionego elementu podłoża zapadliska przedkarpackiego, który w okolicy Krakowa dzieli tę jednostkę geologiczną na dwa odmienne obszary z punktu widzenia geologicznego i perspektywności naftowej.

dotyczyły naftowej problematyki poszukiwawczej i perspektyw rozwoju bazy surowcowej węgla kamiennego. Za pomocą badań geofizycznych zajęł się badaniami nad opracowaniem właściwej metody rozwiązywania różnych problemów geologicznych, głównie z zakresu geologii górniczej, geologii złożowej i regionalnej. Opracował zasady geologicznej interpretacji badań zdjęć geofizycznych ze szczególnym uwzględnieniem struktur wglębnych Polski. Od 1976 roku rozwinął badania nad optymalizacją wykorzystania złóż węgla. Wyniki tych badań pozwoliły na usystematyzowanie gospodarki zasobami w górnictwie naftowym. Opracował wiele ekspertyz i opinii, które miały wpływ na kształt restrukturyzacji sektora paliwo-energetycznego w Polsce.

Lata siedemdziesiąte były dla niego ważne również ze względów prestiżowych. W 1972 roku został profesorem nadzwyczajnym, a w 1976 roku otrzymał tytuł profesora zwyczajnego. Dwukrotnie był rektorem AGH, za pierwszym razem w latach 1972–1974, do końca roku kalendarzowego i była to kadencja niepełna, gdyż w 1974 roku został podsekretarzem stanu w Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, a po raz drugi w latach 1979–1981.

W 1980 roku na wydziale powstał Instytut Surowców Energetycznych i profesor w latach 1980–1992 był jego dyrektorem. Rozszerzył badania na opracowanie podstaw naukowych gospodarki surowcami mineralnymi od etapu dokumentowania kopaliny w złożu do wykorzystania surowców mineralnych. Równocześnie przedstawił program naukowy na temat efektywnego wykorzystania surowców mineralnych. Wykreował ośrodek naukowy w AGH, na bazie którego w 1986 roku zostało powołane w PAN Centrum Podstawowych Problemów Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią, później przekształcone w Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią. Opracował podstawy teoretyczne i stworzył szkołę naukową z zakresu optymalizacji gospodarki surowcami mineralnymi. Był inicjatorem powołania kwartalnika „Gospodarka Surowcami Mineralnymi i Energią”. Był autorem fundamentalnych prac związanych z restrukturyzacją kompleksu paliwowo-energetycznego i dostosowania go do systemu rynkowego oraz konkurencyjności na rynku krajowym i rynkach zagranicznych. W pracach tych zwracał szczególną uwagę na anachroniczną w Polsce strukturę energii pierwotnej w stosunku do krajów rozwiniętych, co powoduje duże zanieczyszczenie środowi-

fol. Z. Sulima

ska, większą energochłonność PKB i relatywnie niższy komfort życia mieszkańców w stosunku do państw uprzemysłowionych. Podkreślał potrzebę weryfikacji „Założeń Polityki Energetycznej Polski do 2020 roku”. Przygotowywał projekty wykorzystania wód i energii geotermalnej dla celów ciepłowniczych, ogrodniczych, technologicznych, balneologicznych i rekreacyjnych. Profesor zainicjował wówczas badania z zakresu geologii naftowej na podstawie nowoczesnej metodyki poszukiwań opartych na geologii, geofizyce, mechanice płynów i geochemii. Zasadnicze cele sformułowane przez profesora i jego zespół obejmowały: wybór optymalnych stref i złóż, opracowanie metod oceny zasobów energii cieplnej zakumulowanej w wodach geotermalnych, opracowanie technologii zagospodarowania złóż wód geotermalnych, budowy pilotowo-doświadczalnych i komercyjnych zakładów geotermalnych w niecce podhalańskiej i na Niżu Polskim. Pod jego kierunkiem w AGH powstała naukowa szkoła geotermalna. Instytut Surowców Energetycznych przez całą swoją historię pozostawał jedyną placówką naukowo-badawczą i dydaktyczną w Polsce kształcąca geologów naftowych, a także specjalistów z zakresu ochrony środowiska dla przemysłu naftowego i geotermii. Profesor pełnił kluczową rolę w ukierunkowywaniu procesu badawczego i dydaktycznego. Systematyczne kształcenie geologów naftowych i doptyw z AGH wykwalifikowanych specjalistów do przemysłu naftowego stanowiło podstawę sukcesów poszukiwawczych. Absolwenci sekcji naftowej byli odkrywcami i współodkrywcami wszystkich polskich złóż ropy naftowej i gazu ziemnego na lądzie i na morzu.

W latach późniejszych inspirował w instytucie rozwój nowych kierunków badawczych, w tym kompleksowych metod interpretacji struktur wglębnych. Inicjował badania integrujące metody geologiczne i geofizyczne, co pozwalało na

Uroczystość nadania doktoratu honoris causa AGH profesorowi Romanowi Neyowi przez rektora Ryszarda Tadeusiewicza

Wykreował ośrodek naukowy w AGH, na bazie którego w 1986 roku zostało powołane w PAN Centrum Podstawowych Problemów Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią, później przekształcone w Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią.

Portret rektorski profesora Romana Ney'a namalowany przez Zdzisława Pabisiaka

znacznie wierniejszą rekonstrukcją historii geologicznej basenów sedymentacyjno-strukturalnych i w efekcie miało wpływ na efektywność poszukiwań surowcowych. Wyrazem nowego kierunku działalności są publikacje, które wnoszą nowe spojrzenia na budowę geologiczną Polski. Profesor – pod koniec lat osiemdziesiątych i na początku lat dziewięćdziesiątych – stworzył warunki organizacyjne i finansowe, dzięki którym instytut przeobraził się w nowoczesną placówkę badawczą i dydaktyczną z jednym z najnowocześniejszych na świecie laboratoriów geochemii naftowej i ośrodkiem obliczeniowym i interpretacyjnym w zakresie geologii i geofizyki naftowej. Pozwoliło to do przeorientowania rutynowej koncepcji antyklinalnej teorii poszukiwawczej w nowoczesną metodę geodynamiki naftowej z wymiarowaniem procesów ropotwórczych metodami geochemii naftowej i procesów złożotwórczych, informatycznymi programami zależności migracji od czasu formowania pułapek złożowych warunków zachowania ich trwałości we współczesnym układzie strukturalnym jednostek tektonicznych.

Profesor od 1995 roku związany był z Wydziałem Paliw i Energii. Odegrał znaczącą rolę przy formułowaniu koncepcji i jego organizacji. Opracował wiele programów dotyczących ochrony środowiska w energetyce, energii odnawialnej, energii przyszłości oraz polityki energetycznej. Zorganizował Katedrę Polityki Energetycznej i w latach 1995–2001 był jej kierownikiem. W grudniu 2001 roku profesor przeszedł na emeryturę.

W swej działalności naukowo-dydaktycznej Roman Ney był kontynuatorem wielkich tradycji kierunku naftowego w AGH. Warto podkreślić, że początki specjalności naftowej sięgają okresu powstania akademii i wywodzą się z kierunku geologii stosowanej, której prekursorem przed laty był profesor Karol Bohdanowicz, uczony o światowej sławie.

Profesor Roman Ney był wybitną postacią z bardzo bogatym życiorysem. Był uznanym naukowcem, ale zarazem wspaniałym organizatorem i człowiekiem z wizją oraz prowadził aktywną działalność stowarzyszeniową, zawodową i społeczną. Był niezwykle mocno zaangażowany politycznie, od 1961 roku należał do Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR), z której ramienia pełnił wiele funkcji i stanowisk zarówno w AGH jak i strukturach wyższych. W latach 1974–1978 był podsekretarzem stanu w Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, w okresie grudzień 1980 – lipiec 1981 był zastępcą członka Biura Politycznego Komitetu Centralnego PZPR i sekretarzem KC PZPR odpowiedzialnym za oświatę. Uczestniczył w obradach Okrągłego Stołu w podzespołe do spraw nauki, oświaty i postępu technicznego. W latach 1989–1991 był posłem X kadencji na Sejm kontraktowy z okręgu nowotarskiego, w trakcie kadencji przeszedł do Poselskiego Klubu Pracy. W latach 80. był członkiem rady redakcyjnej organu teoretycznego i politycznego KC PZPR „Nowe Drogi”. Po rozwiązaniu PZPR przyłączył się do Polskiej Unii Socjaldemokratycznej. W 1976 roku wybrany został członkiem korespondentem, a w 1986 roku członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Nauk. W PAN był sekretarzem Wydziału Nauk o Ziemi i Nauk (1984–1988), sekretarzem naukowym (1988–1989) i wiceprezesem (1990–1992). W 1966 objął kierownictwo w Instytucie Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią. Od 1989 roku był członkiem krajowym czynnym Polskiej Akademii Umiejętności, przewodniczącym Państwowej Rady Energetycznej, a także członkiem Polskiego Towarzystwa Geologicznego oraz redaktorem naczelnym czasopism geologicznych. Był też członkiem: Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej do Spraw Stopni i Tytułów Naukowych, Komitetu Badań Naukowych i przewodniczącym Zespołu Górnictwa, Geodezji

i Transportu, Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa, Rady Nadzorczej Geotermii Podhalańskiej SA, Komisji Ochrony Kopalni Soli i Miasta Wieliczka, Społecznej Rady Planowania przy CUP oraz przewodniczącym Komisji Nauki i Postępu Technicznego, Rady Naukowej Tatrzńskiego Parku Narodowego, Komisji Nauki i Postępu Technicznego. W latach 2004–2010, przez dwie kadencje, był rektorem nieistniejącej już Śląskiej Wyższej Szkoły Zarządzania im. gen. Jerzego Ziętka w Katowicach. Był inicjatorem powstania i w latach 1986–2004 pierwszym dyrektorem Instytutu Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN.

W uznaniu osiągnięć i dokonań uhonorowany został licznymi odznaczeniami, medalami i nagrodami za działalność naukową, między innymi: Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Medalem 40-lecia Polski Ludowej, Odznaką tytułu honorowego „Zasłużony Nauczyciel Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej”, Medalem Polskiej Akademii Nauk im. Mikołaja Kopernika PAN, francuskim Orderem Palm Akademickich, pięciokrotnie nagrodą Ministra Edukacji Narodowej, medalem „Za zasługi przy odnowie zabytków Krakowa”. Otrzymał doktorat honoris causa Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie i macierzystej AGH.

Na wniosek Rady Wydziału Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska Senat AGH uchwałą podjętą 27 kwietnia 2005 roku nadał profesorowi tytuł doktora honoris causa Akademii Górniczo-Hutniczej. W uzasadnieniu napisano: „Za wybitne osiągnięcia w dziedzinie geologii naftowej i geotermii, stworzenie podstaw teoretycznych i szkoły w zakresie gospodarki surowcami mineralnymi i energią, wykształcenie wielu pokoleń specjalistów naftowych i górniczych, a także w uznaniu wielkich zasług dla Akademii Górniczo-Hutniczej”. Promotorem doktoratu był jego wychowanek prof. dr hab. inż. Wojciech Górecki, a recenzentami doktoratu byli: prof. dr hab. Jerzy Jankowski z Instytutu Geofizyki Polskiej Akademii Nauk i prof. dr hab. inż. Wiesław Gabzdyl z Politechniki Śląskiej. Uroczyste nadanie odbyło się w trakcie posiedzenia Senatu AGH 8 czerwca 2005 roku, podczas którego promotor wygłosił okolicznościową laudację, w której tak o nim powiedział: „Na szczególne podkreślenie zasługuje umiejętność prof. Romana Ney’a stworzenia właściwej atmosfery pracy, partnerskiego stosunku do współpracowników i studentów. Był to ważny element procesu dydaktycznego realizowanego przez profesora i jego współpracowników. Stwarzał atmosferę otwartości, życzliwości i partnerstwa, co wyzwalalo w studentach kreatywność, rzetelność

i optymizm niezbędny w ich życiu zawodowym. Był otwarty na nowe pomysły, koncepcje i idee. Był mu obcy dogmatyzm i uprzedzenie do ludzi. Taką filozofię nauczania kreował prof. Roman Ney. Był to niewątpliwie jeden z elementów sukcesów jego wychowanków, absolwentów Akademii Górniczo-Hutniczej w odkrywaniu i dokumentowaniu złóż węglowodorów, jak i powodzenia w innych kierunkach działalności zawodowej”. 12 i 13 czerwca 2001 roku odbyła się w AGH Konferencja Naukowa „Paliwa i energia dziś i jutro – 2001” – dedykowana prof. dr. hab. inż. Romanowi Neyowi z okazji 50-lecia jego pracy naukowej i dydaktycznej. Jego bratem był prof. Bogdan Jerzy Ney związany Wydziałem Geodezji Górniczej AGH, w 2006 roku otrzymał doktorat honoris causa AGH. Zmarły 23 marca 2020 roku.

Profesor był wybitnym specjalistą i autorem ponad 250 prac naukowych, w tym około 100 prac oryginalnych, wśród których 47 jest w języku angielskim, współautorem 4 patentów. Był redaktorem kilkutomowej monografii „Surowce mineralne Polski”. Na konferencjach międzynarodowych w Europie, Ameryce i Azji zaprezentował około 50 referatów. Promotor 27 doktoratów, opiekun 11 prac habilitacyjnych oraz 225 magisterskich. Profesor Roman Ney zmarł 25 sierpnia 2020 roku i został pochowany na cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Kwatery GB, rząd pld-wsch., narożnik.

W 1978 roku Zdzisław Pabisiak namalował jego portret rektorski, który zamieszczono w auli głównej AGH.

fot. Z. Sulima

Profesor Roman Ney podczas uroczystości nadania doktoratu honoris causa AGH

Źródła do biogramu:

- Doktorat honoris causa AGH dla Profesora Romana Ney’a. Biuletyn Informacyjny Pracowników AGH 2006, nr 156/157, s. 6–7, [foto]
- Górecka N., Górecki W.: Laureaci Medalu im. Karola Bohdanowicza : Roman Ney. „Polish Journal of Mineral Resources” 2006, vol. 10, wyd. spec., s. 171, 175–176, [foto]
- Jubileusz 50-lecia pracy prof. Romana Ney’a. „Przegląd Górniczy” 2001, nr 7–8, s. 1–2
- Nie żyje prof. Roman Ney, były Rektor AGH. agh.edu.pl, 25 sierpnia 2020. [dostęp 2020-08-25].

- Profesor Roman Ney doktorem honoris causa AGH. Biuletyn Informacyjny Pracowników AGH 2006, nr 156/157, s. [2], [foto]
- Uroczystość nadania godności doktora honoris causa AGH profesorowi Romanowi Neyowi : 8 czerwca 2005 r. Biuletyn Informacyjny Pracowników AGH 2005, nr 142/143, s. [32], [foto]
- *Wielka Księga 85-lecia Akademii Górniczo-Hutniczej*. [Oprac.] zespół aut. K. Pikoń (red. naczelny), A. Sokotowska (dyktor projektu), K. Pikoń. Gliwice 2004, s. 246, [foto]
- *Współcześni uczeni polscy : słownik biograficzny*. T. 3 : M–R. Red. nauk. J. Kapuściak. Warszawa 2000, s. 283